

20. Dlaczego do fokarium nie wolno wprowadzać zwierząt?

Wprowadzane na teren ośrodka zwierzęta, choćby zupełnie małe, kontaktując się z fokami, stworzyłyby dogodną sytuację dla przenoszenia się specyficznych dla gatunków drobnoustrojów – bakterii czy wirusów, które dla innych gatunków mogą być niebezpieczne, a nawet śmiertelne. Przykładem może być choćby wirus nosówki, który może być niebezpieczny dla psów i kotów, ale dla fok jest zabójczy. Często także właściciele zwierząt towarzyszących nie są w stanie upilnować swych ciekawskich, doświadczających spotkania z nowym gatunkiem pupili, co może powodować u nich stres i niekontrolowane zachowanie, stresujące w efekcie foki.

21. Czy w helskim stadzie fok szarych istnieje hierarchia?

Tak, w stadzie zawsze dominuje najstarszy i najsilniejszy samiec.

22. Czy foki potrafią się bawić?

Oczywiście, jako zwierzęta z natury inteligentne i ciekawskie, potrafią urozmaicić sobie czas na różne sposoby: wodne gonitwy, pływanie raz na brzuchu, raz stylem „grzbietowym” i wiele innych interakcji.

23. Czy foki bywają agresywne?

Tak, często dorosłe samce w czasie godów walczą między sobą o dostęp do samic.

24. Dlaczego nie wolno wkładać ręki do foczego basenu?

Jeśli ktoś zechce zniechęcić pogłaskać śpiącą lub przepływającą w pobliżu fokę, może ją w ten sposób wystraszyć. Naturalną reakcją zwierzęcia jest obrona – grozi to dotkliwym pogryzieniem.

25. Jak głębokie są baseny w fokarium?

Pierwszy z basenów ma 1 m głębokości, drugi 2,5 m, basen z oknami podwodnymi ma 3,5 m. Łączna pojemność basenów wraz z izolatkami wynosi ok. 1016 m³.

26. Dlaczego woda w basenach nie jest kryształowo czysta?

Woda do basenów pobierana jest w sposób ciągły bezpośrednio z Zatoki Puckiej, a swą ciemnozieloną barwą

zawdzięcza licznym drobnym glonom występującym w akwenie. Barwa wody zależy również od pory roku – zimą, gdy glonów jest mniej, woda jest bardziej przezroczysta.

27. Co zagraża fokom w Bałtyku? Czy są one chronione i dlaczego?

Foki są bardzo ważnym elementem ekosystemu Bałtyku – są wskaźnikiem jakości środowiska, gdyż znajdują się na szczycie piramidy pokarmowej. Ponadto regulują stan i zasoby bałtyckich ryb, polując wybierają bowiem osobniki słabe i chore, pozwalając na przeżycie i rozród większym, szybszym i silniejszym. Pełniąc tak ważną rolę, ssaki te są objęte ochroną w ramach prawa polskiego oraz europejskiego. Czyhają na nie jednak trzy istotne zagrożenia. Przyłów, czyli przypadkowe zaplątanie się w sieci do połowu ryb, kończące się śmiercią lub ciężkimi zranieniami. Intensywny rozwój turystyki i gospodarki morskiej oraz związana z tym ekspansja człowieka na obszary nadmorskie. Niepokojone zwierzęta są wypłaszane z siedlisk i zmuszane do ucieczki tam, gdzie mogą znaleźć spokojne miejsca na odpoczynek i odchowanie potomstwa. A o takie miejsca coraz trudniej. Zanieczyszczenie środowiska związkami chlorowcopochodnymi (PCB i DDT) oraz metalami ciężkimi. Zbyt wysoka koncentracja tych środków w foczych organizmach powoduje spadek odporności, problemy z zająciem w ciąży, poronienia lub narodziny martwego potomstwa.

STACJA MORSKA

im. Profesora Krzysztofa Skóry

Wydział Oceanografii i Geografii, Uniwersytet Gdański

ul. Morska 2, 84-150 Hel

tel. 58 675-08-36, fax. 58 675-04-20

hel@ug.edu.pl

www.fokarium.pl

www.fb.com/fokarium

SPONSOR:

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

FOKI I FOKARIUM

NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

rys. Cezary Wójcik

1. Czy foka to ryba?

NIE! Chociaż foki są mocno związane ze środowiskiem wodnym i sprawnie nurkują, w przeciwieństwie do ryb posiadają płuca i oddychają powietrzem atmosferycznym. Foki szare są ssakami drapieżnymi z rodziny fokowatych.

2. Ile gatunków fok żyje w Bałtyku?

Obecnie w Bałtyku żyją trzy gatunki fok: foka szara (reprezentowana najliczniej), foka pospolita i foka obrączkowana.

3. Gdzie w Polsce można zaobserwować dziko żyjące foki?

Aktualnie za najbardziej odpowiednie siedlisko na polskim wybrzeżu foki uznały piaszczyste mielizny w ujściu Przekopu Wisły. Pojedyncze osobniki odnotowywane są jednak na wszystkich polskich plażach, szczególnie w okresie linienia oraz opieki nad potomstwem (marzec – maj).

4. W jaki sposób sprawdza się stan populacji fok?

Ocena liczebności populacji foki szarej w Bałtyku odbywa się na podstawie monitoringu prowadzonego z samolotu w okresie linienia, czyli na przełomie maja i czerwca, nad wszystkimi legowiskami fok (małe wysepki, szkiry, piaszczyste łachy) jednocześnie. Okres linienia to czas, w którym foki najliczniej wychodzą na brzeg i widoczne jest tam wówczas 60-80% ich populacji. W czasie przelotu nad legowiskami robione są zdjęcia, na podstawie których liczy się poszczególne osobniki.

5. Jak długo żyją foki szare?

Foki szare żyją do 45-50 lat.

6. Co i ile jedzą foki szare?

W naturalnym środowisku foki odżywiają się tymi gatunkami ryb, które najłatwiej im upolować (w Bałtyku przede wszystkim śledziami i szprotami). Urozmaicają sobie niekiedy dietę małżami, skorupiakami bądź głowonogami. Także w fokarium podstawowym składnikiem foczej diety są śledzie. Foczy apetyt zależny jest od pory roku, a ilość podawanych ryb waha się w granicach 3-9 kg śledzi dziennie na osobnika.

7. Ile mierzy i waży foka szara?

Dorosłe samice osiągają do 2 m długości i 180 kg masy, samce osiągają 3 m długości i nawet ponad 300 kg masy ciała.

8. Ile zębów ma foka szara?

Na dolnej szczęce jest 16, a na górnej 18-20 typowych dla mięsożerców zębów (siekacze, kły i zęby trzonowe).

9. W jaki sposób foki śpią?

Foki mogą spać unosząc się na powierzchni wody, pod wodą, leżąc na dnie lub na lądzie czy lodzie.

10. Jak długo foka szara może przebywać pod wodą?

Foka szara w Morzu Bałtyckim nurkuje na głębokość 30-60 m, a jej stwierdzony rekord (poza Bałtykiem) to 477 m. Potrafi pozostawać pod wodą nawet godzinę!

11. Czy zimą focie jest zimno?

Jeśli foka jest w dobrej kondycji, to zimą nie powinna marznąć. Zwierzę to przypomina termos – pod jego skórą znajduje się gruba (ok. 3-7 cm w zależności od pory roku) warstwa izolacyjna w postaci tłuszczu. Tkanka tłuszczowa zapobiega utracie ciepła, pozwala utrzymać stałą temperaturę

ciała (ok. 37°C) i tak dobrze izoluje, że śnieg czy lód pod leżącą foką nigdy nie ulegnie roztopieniu. Ponadto podskórny tłuszcz znacznie zmniejsza ciężar właściwy ciała, co pozwala focie bez wysiłku utrzymać się na powierzchni wody.

12. W jakim wieku foka gotowa jest do rozrodu?

Dojrzałość płciową samce osiągają w wieku 6 lat, a samice w wieku 4 lat.

13. Kiedy u fok szarych rozpoczyna się okres godowy?

Gody bałtyckiej populacji foki szarej przypadają na wczesną wiosnę (marzec – kwiecień).

14. Jak długo trwa ciąża u foki szarej i gdzie rodzą się szczenięta?

Ciąża u fok szarych trwa ponad 11 miesięcy, a narodziny szczenięcia mają miejsce na przełomie lutego i marca. Małe foki przychodzą na świat na brzegu lub na lodzie.

15. Jak długo młode foki szare pozostają pod opieką matki?

Szczenie u boku matki spędza ok. 3 tygodnie i wówczas jest karmione bardzo tłustym (40-50% tłuszczu) mlekiem. W rezultacie może ono przybierać na wadze nawet 3 kg dziennie. W tym czasie, a także kilka tygodni po odstawieniu przez matkę, szczenie pozostaje w miejscu urodzenia.

16. Jak długo istnieje fokarium Stacji Morskiej im. Profesora Krzysztofa Skóry UG w Helu i w jakim celu je utworzono?

Fokarium Stacji Morskiej UG istnieje od 1999 roku, choć działalność na rzecz ochrony fok podjęta została już w momencie pojawienia się w 1992 roku pierwszego podopiecznego – Balbina. Początkowo głównym celem ośrodka było uzupełnienie strat, jakie bałtycka populacja fok szarych ponosiła wskutek nierozważnej działalności człowieka. Urodzone tutaj szczenięta były, po zakończonym okresie opieki przez matki, wypuszczane na wolność. Dziś fokarium, będąc częścią naukowo-edukacyjnej placówki akademickiej, przede wszystkim wspomaga ochronę bałtyckich fok szarych poprzez działalność naukową i edukacyjną.

rys. Cezary Wójcik

17. Czy foki są tu tresowane?

Ideą ośrodka jest stworzenie zwierzętom warunków zbliżonych do naturalnego środowiska (w basenach nie ma błękitnych kafelków, a woda nie jest przezroczysta). Dzięki temu ludzie mogą podglądać spontaniczne zachowania w foczym stadzie, rządzącym się własnymi prawami, a nie wyuczone reakcje na konkretne polecenia opiekunów. Tutaj charakter i temperament każdej foki jest szanowany, ponieważ świadczy o jej niepowtarzalności. Foki nie są poddawane tresurze, jednak ich opiekunowie uatrakcyjniają im czas, dostarczając bodźców niezbędnych do tego, by zwierzęta te nie nudziły się i nie wpadły w apatię.

18. Co to jest trening medyczny i na czym polega?

Trening medyczny polega na nauczaniu fok reagowania na podstawowe polecenia opiekunów, a zwłaszcza na przyzwyczajaniu do tego, iż opiekun wykonuje przy focie czynności (dotykanie płetw, otwieranie pyska itp.) pozwalające na kontrolę stanu jej zdrowia, a w razie potrzeby podanie stosownych leków lub pobranie krwi i wydzielin. Nie jest wtedy konieczne bardzo stresujące dla zwierząt i ich opiekunów siłowe unieruchamianie zwierząt.

19. Czym różni się foka szara od ucharki?

Zasadnicze różnice widoczne są w budowie ciała tych gatunków. Foki i ucharki należą do dwóch różnych rodzin płetwonogich – fokowatych i ucharkowatych. Foki, w przeciwieństwie do uchatek, nie posiadają małżowin usznych i mają krótkie, całkowicie owłosione płetwy przednie. Pływają, używając tylnych płetw jako napędu i sterując przednimi. Foki są w mniejszym stopniu związane z lądem niż ucharki i zamieszkują głównie wody strefy umiarkowanej i polarnej. Foki szare rodzą się na lodzie lub na lądzie, a nowonarodzone szczenięta mają gęste, jasne futro zwane lanugo, które zapewnia im kamuflaż i chroni przed utratą ciepła. Ucharki natomiast posiadają krótszy pysk oraz długie, częściowo owłosione płetwy. Dzięki takiej budowie kończyn mogą bez kłopotu klaskać przednimi płetwami, natomiast tylne podwijają do przodu i opierać się na nich, co pozwala na sprawne poruszanie się na lądzie. Pływając, ucharka używa przednich płetw, co przypomina „fruwanie” w wodzie. Małe ucharki przychodzą na świat na skałach, dlatego są ciemne w dzieciństwie i później jaśnieją. Żyją głównie w wodach strefy tropikalnej, ale są też gatunki polarne, np. ucharka niedźwiedziowata. W cyrkach występują właśnie ucharki, a nie foki.